

Esitelmia

Talouspolitiikka ja vuoden 1995 budjettiesitys

IIRO VIINANEN

Viimeksi kuluneet vuodet ovat olleet Suomen kansantaloudelle raskasta aikaa.* Olemme kokeneet itsenäisyyden ajan syvimmän ja vaikeimman talouskriisin, jossa talouden sekä ulkoinen että sisäinen tasapaino on ollut useita vuosia pois tolaltaan. Työttömyys on noussut sietämättömiin mitasuhteisiin - eivätkä sen aikaansaamat haavat unpeudu hetkessä.

Onneksi talouden taivaanranta on nyt valkenemassa ja kasvu vähitellen käynnistymässä. Vaikka työttömyysaste on vieläkin korkea, olemme viimein tiellä, jonka päässä näkyy paitsi kasvava vienti, myös elpyvä kotimaan sektori - ja viime-mainitun kasvuhan on työllisyystilanteen paranemisen kannalta täysin välttämätön.

Se, mitä nyt tarvitaan, on käynnistyneen talouskasvun varmistaminen. Vaikka käänne on jo tapahtunut, meillä on vielä hyvät mahdollisuudet pilata tulokset malttamattomuudella ja liialla hätäilyllä. On muistettava, että elämme pääomamarkkinoiden vapautumisen jälkeisessä maailmassa, jossa talouden tasapainotomuksista rangaistaan muun muassa korkeiden korkojen muodossa kovalla kädellä. Jos emme sopeudu tähän ympäristöön, on lähes varmaa, että joudumme aloittamaan kasvun pohjustamisen jälleen kerran alusta.

Talouspolitiikan valintavaihtoehdot vähissä

Itse asiassa tämä muuttunut toimintaympäristö oli otettava huomioon jo silloin, kun hallitus määritteli vuonna 1991 strategian, jolla maa oli nostettavissa ylös lamasta. Suomi oli elänyt 80-luvun loppuvuosina yli varojensa, kuluttanut liikaa ja ennen muuta investoinut liikaa. Talouskasvun nähtiin jatkuvan loputtomiin ja moni uskoi, että kasino- ja reaalityö voivat jostain kumman syystä kehittyä eri tahtiin. Varoittelijoita oli, mutta niiden äänet hukkuiivat yleiseen suhdannehuumaan.

Seurauksia ei tarvinnut kauaa odottaa. Kun vielä idänkauppakin romahti ja vientimme kannalta keskeiset teollisuusmaat ajautuivat pitkään taantumaa, taloutemme tasapainolta ja kasvun edellytyksiltä katosi nopeassa tahdissa pohja. Harva teollisuusmaa on ollut niin vaikeassa ulkoisen ja sisäisen tasapainottomuuden samanaikaisessa loukussa kuin Suomi käännyttäessä 80-luvulta 90-luvulle. Talouden ulkoiset olosuhteet olivat epäedulliset, mutta myös omien virheiden vaikutus lopputulokseen oli kiistaton.

Se, mitä hallitukselta tässä tilanteessa vaadittiin, oli tavoitteiden asettaminen selvään tärkeysjärjestykseen. Kaikkea ei voinut saavuttaa samanaikaisesti, vaan kasvun edellytysten pohjustaminen tuli aloittaa kriittisimmästä päästä. Oli palautettava viennin kasvun edellytykset ja sen avulla oli kat-

* Valtiovarainministeri Iiro Viinaseen puhe Kansantaloudellisessa yhdistyksessä 14.9.1994.

kaistava huimaava ulkomainen velkakierre.

Talouspolitiikan lähtökohdaksi valittiin ns. vientivetoisen kasvun strategia ja kun tätä valintaa nyt jälkeinpäin arvioi, valinta on mielestäni edelleen hyvin puolustettavissa. Strategiahan lähtee siitä, että viennin nopea kasvu katkaisee ulkomaiseen velkaantumiskiirteen ja pohjustaa tätä kautta erityisesti markkinakorkojen alenemista. Korkojen lasku taas luo edellytyksiä kotimaan sektorin elpymiselle ja saa varsinkin vientiteollisuuden investoinnit asteittain nousuun. Viennin kasvu oli valitussa strategiassa se keskeinen väline, jolla muut tärkeät tavoitteet - ennen muuta työllisyystavoite - saadaan kasvun nopeutumisen kautta toteutumaan.

Sinänsä oli kyllä tiedossa, että viennin kasvun välittömät työllisyysvaikutukset ovat vähäiset ja että muun muassa veropohja jää pelkän avoimen sektorin kasvun varassa heiveröiseksi. Samoin oli nähtävissä, että pankkien tilanne tervehtyy vasta siinä vaiheessa, kun kotimaan sektorin kasvu saadaan kunnolla käyntiin. Siitäkin on nyt yhä selvempiä merkkejä näkyvissä.

Vaarana ulkomaisen rahoituksen ehtyminen

Asiallisia vaihtoehtoja ei kuitenkaan ollut, sillä Suomi oli velkaantumassa ulkomaille hälyttävää vauhtia ja maan vientitulot olivat enää runsaat puolet ulkomaisen nettovelan määrästä. Oli olemassa todellinen vaara, että tällä linjalla jatkaen ulkomainen rahoitus olisi tyrehtynyt ja kotimaiset korot jääneet pysyvästi huippukorkealle tasolle. Huomattakoon, että vientivetoisesta strategiasta huolimatta valtion luottokelpoisuus on alentunut vuoden 91 AAA-tasolta esimerkiksi Standard & Poors:n asteikolla tasolle AA-.

Kiihtyvän ulkomaisen velkaantumisen vaihtoehdossa tunnusluku olisi alentunut vieläkin nopeammin ja se olisi näkynyt ilman muuta ulkomaisessa rahoituksessa. Suomi olisi kolkutellut luottokelpoisuustasteikon alimpia portaita ja sitä riskiä hallitus ei voinut eikä halunnut ottaa. Nyt vaihtotase on tasapainottunut ja ulkomainen velkakierre

saatu katkeamaan. Samalla on syntynyt sitä elintärkeää liikkumavaraa, jonka varassa kasvu- ja työllisyystavoitteille sekä kotimaan sektorin kasvulle voidaan antaa talouspolitiikan tavoiteasettelussa entistä suurempi paino. Toisenlaisella marssijärjestyksellä se ei olisi ollut mahdollista, sillä kotimarkkinoiden kasvuun liittynyt tuonnin riipeä nousu olisi väistämättä heikentänyt uudelleen ulkoista tasapainoa. Nyt tämä riski on saatu merkittävästi vähenemään. Vientivetoisen kasvustrategia on siis toiminut vähintäänkin kohtuullisesti ja näyttää siltä, että myös kritiikki valintaa kohtaan on selvästi laimenemassa. Myönnän, että avoimen sektorin kasvu on vaikuttanut kotimaan sektorin kasvuun liian pitkällä viiveellä ja tämä talouden kaksijakaisuus onkin ollut eräs viimeaikaisen talouspolitiikan suurimpia ongelmia.

Sen voi katsoa johtuneen kysynnän elpymistä hidastaneista velkaongelmista ja tuotannollisten investointien poikkeuksellisen pitkästä taantumasta, joka on pitänyt erityisesti rakennustoiminnan pitkän aikaa polvillaan. Toisaalta voi kysyä, oliko rakentamisen määrällinen ja laadullinen taso perusteltu edes rakentamisen huippuvuosina. Väitän, että vertailutasolle ei ole reaalista pohjaa. Hallitus on pyrkinyt kannustamaan investointien käynnistymistä ja pitää toivottavana, että teollisten investointien kasvu saa jo tämän vuoden lopulla uutta potkua.

Finanssipolitiikan kurinalaisuudesta ei varaa tinkiä

Ulkoisen tasapainon palauttaminen on ollut suuri haaste, mutta vähintään yhtä merkittävä talouspolitiikan haaste on julkisen sektorin velkakierteen katkaiseminen. Julkinen velkahan on kasvanut 90-luvun alkuvuosina kiivasta vauhtia ja vaikka velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on vielä eurooppalaista keskitasoa, velan kasvunäkymät ovat pelottavat. Ne osoittavat, että vaikka pystyisimme jatkossa erittäin nopeaan 5 prosentin kokonaistuotannon kasvuun ja pitäisimme julkiset menot reaalisesti ennallaan, niin siitä huolimatta saisimme katkaistua julkisen sektorin velkakierteen vasta vuosien 1997-98 vaiheilla.

Pessimistisemmillä kasvuolehtimuksilla julkinen velka olisi vuosituhaten taitteessa lähes kansantuotteen suuruinen. Kysymys on ennen muuta valtion rahoitustasapainon pettämisestä, sillä valtio kantaa suurimman osan työttömyydestä aiheutuvista kustannuksista. Valtio rahoittaa myös suuren osan niistä sosiaaliturvamennoista, joihin on laman aikana kohdistunut suuria nousupaineita. Lisäksi valtion verotulot ovat vähentyneet nopeasti.

Miten valtion velkakierre saadaan sitten katkeamaan? Taloudellinen kasvu on tietysti välttämätön ehto, mutta jo nyt on selvää, että se yksin ei vielä riitä. Tarvitaan - niin epäkiitollista kuin se onkin - myös hyvinvointivaltion perusteisiin puuttumista ja tämä tulee olemaan yhteiskunnalle varsinainen kypsyyskoe. Sen on kokenut tämä hallitus ja sen tulee aivan varmasti kokemaan seuraava ja ehkä sitäkin seuraavat hallitukset. Tehtävän vaikeuden ja erityisen herkkyyden huomiottaen pidän tärkeänä, että yksikään niin sanottuista vastuullisista poliittisista ryhmistä ei pyri keräämään asialla irtopisteitä eikä hankkimaan ylimääräisiä kannuksia. Tämä on välttämätöntä jo senkin vuoksi, että suuri osa "helpoista" säästämahdollisuuksista on jo tähänastisilla leikkauksilla hyödynnetty. Tästä eteenpäin säästöt tuottavat enevästi kipua ja sen vuoksi urakka on hyvin pitkälti yhteinen.

Hyvinvointivaltio ei säästöillä romahda

Muutos merkitsee 70- ja 80-luvuilla rakennetun hyvinvointivaltion keventämistä, mutta jo nyt on selvää, että sellaiset palvelut, kuin koulutus, terveydenhuolto ja sosiaalihuolto säilyvät tämänkin jälkeen hyvällä eurooppalaisella tasolla - eivät kuitenkaan koskemattomina. Suomen julkisten palvelujen tasoa ei tarvitse esimerkiksi Euroopan Unionissa jatkossakaan hävetä, vaan pysymme tässä suhteessa laadukkaassa pohjoismaisessa rintamassa.

Lähes kaikki maat ovat joutuneet tinkimään viime vuosina palvelutasostaan ja ne maat, jotka ovat tässä viivytelleet, niillä tehtävä on varmasti vielä edessä. Esimerkkinä mainittakoon Ruotsi,

jossa julkiset menot suhteessa bruttokansantuotteen ovat edelleen yli kymmeneksen meitä suuremmat. Samoin julkisen sektorin velkaantumisaste on Suomea korkeampi. Ruotsin esimerkki osoittaa, kuinka vaikeata hyvinvointivaltion perusteisiin puuttuminen todellisuudessa on ja kuinka herkästi markkinavoimat reagoivat julkisen velan nopeaan kasvuun.

Vaikka Suomellakaan ei ole aihetta ylpeilyyn, olemme joutuneet lähtemään pakon edessä Ruotsia aikaisemmin realistisemmille linjoille. Sen luulisi tuovan ennen pitkää myös markkinakorot kohtuullisemmalle tasolle. Mitä erityisesti vuoden 95 budjettiesitykseen tulee, pidän tärkeänä ja itse asiassa ehdottomana edellytyksenä, että alkujaan sovitusta menokehyksestä pidetään kiinni - kaikista paineista huolimatta. Se on ollut budjetin rakenteen kannalta tärkeää, mutta samalla sillä on ollut selvät suhdannepoliittiset perusteet. Kun kasvu on nyt käynnistymässä on aika pitää suitset melko kireällä, sillä muussa tapauksessa pelivara seuraavan taantumien alkaessa jää vähäiseksi.

Verotus kaipaa pikaista korjausta

Toteutuessaan vuoden 95 budjettiesitys supistaa julkisen talouden alijäämää noin 10 mrd markalla eli summalla, joka on 2 prosenttia kokonaistuotannosta. Alijäämän muutos on tällöin laskettu eliminoimalla siitä veronpalautusten normaalista poikkeavan ajoituksen vaikutus. Ensi vuonnahan maksetaan poikkeuksellisesti kahdet veronpalautukset, kun kuluvaan vuoteen palautuksia ei sisälly lainkaan. Hallitus on lähtenyt siitä, että lisäbudjetiteihin turvaudutaan ensi vuonna erittäin säästeliäästi.

Ensi vuoden veroaste pysyy - veronpalautusten ajoituksella korjattuna - suunnilleen kuluvaan vuoden tasolla. Verotuksen keventämiseen ei ole ollut edellytyksiä ja se on merkinnyt mm. marginaaliveron jäämistä valitettavan korkealle tasolle. Pidän jokseenkin varmana, että nykyisen tasoisella marginaaliverolla on hyvin epäsuotuisia kansantaloudellisia vaikutuksia ja tämä on voinut osaltaan heikentää valtiontalouden rahoitustasapainoa. Pidän

myös viime aikoina esitettyjä laskelmia korkean marginaaliverotuksen ja toimeentulotuen myöntämisperusteiden haitallisista yhteisvaikutuksista erittäin valaisevina ja ne tulee ottaa lainsäädäntöä kehitettäessä tiukasti huomioon. Ratkaisuisia ei tule viivyttellä ja pohjatyötä tehdään seuraavan hallituksen käsittelyyn.

Miten pääsisimme irti kohtuuttoman korkeasta marginaaliverosta, sitä tulisi ryhtyä jo lähiaikana aktiivisesti pohtimaan. Eräs harkitsemisen arvoinen mahdollisuus voisi olla Ruotsin tyyppinen verojärjestelmä, jonka hyötyjä ja haittoja olisi syytä ennakoluulottomasti arvioida. Suomessahan työvoimakustannuksiin liittyvä verokiila on tuntuvasti korkeampi kuin Ruotsissa tai EU-maissa ja tästä Suomen kansantalous kiistatta kärsii. On selvää, että tilanne ei voi jatkua kauaa tällaisena.

Korkojen lasku edellyttää palkkamalltia

Budjetissa on myös lähdetty siitä, että mahdollisimman tiukan finanssipolitiikan ja suhteellisen keveän rahapolitiikan yhdistelmä on edelleen järkevin mahdollinen. Budjettia laadittaessa tiedostettiin se, että markkinakorkojen kehitys ja budjettilinjat ovat paljolti sidoksissa toisiinsa. Pitkät korot nousivat paitsi kansainvälisestä korkokehityksestä, myös valtiontalouden tasapaino-ongelmista johtuen kevään ja kesän aikana selvästi siltä 7-8 %:n tasolta, jolla ne olivat vielä tämän vuoden tammihelmikuussa.

Nyt kolmen vuoden viitekorko on jo noin 10 % ja viiden vuoden viitekorko lähes 12 %. Molemissa tapauksissa reaalikorot ovat huolestuttavan korkeat. Pidän pitkien korkojen nousua kansantalouden viimeaikaiseen kehitykseen nähden paitsi yllättävänä, myös varsin outona. Onhan kansantalouden kasvu viimein käynnistymässä, ulkoinen tasapaino on palautumassa, eikä vientivetoisesta kasvustrategiasta ole tingitty piiruaakaan. Kasvu on siis ulkoisen tasapainon osalta entistä pitävämmällä pohjalla, eikä myöskään kurinalaisesta finanssipolitiikasta ole viimeaikaisilla ratkaisuilla tingitty.

Kun kaikki tämä otetaan huomioon, pidän mahdollisena, että pitkät korot hakevat juuri nyt

uutta suuntaa alaspäin. Se on kehitys, jota meidän tulee mahdollisuuksien mukaan tukea ja tässä katseet kohdistuvat erityisesti inflaatioon ja inflaatio-odotuksiin. Näitä odotuksiaahan on pidetty budjettialijäämän lisäksi yhtenä pitkien korkojen nousun keskeisenä syynä ja vaikka me itse emme näe näille inflaatiopeloille suurtyöttömyyden ja kapasiteetin matalan käyttöasteen vuoksi juuri nyt kovinkaan vahvoja perusteita, on tämä viesti syytä ottaa todesta ja vakavissaan. Markkinoilla on pitkä muisti ja siinä suhteessa menneisyyden eikä edes lähimenneisyyden näyttömmä ole rohkaisevia. Markkinoille pitää toimenpitein näyttää, että odotukset ovat väärät. Mutta pystymmekö siihen!

Kehitys osoittaa, kuinka tärkeä asia tulopoliittinen malti edelleenkin on ja kuinka kiinteästi tulopoliittiset ratkaisut ja työllisyystilanne nivoutuvat lopulta toisiinsa. Työllistämismahdollisuudet ovat aina riippuneet keskeisesti ansiokehityksestä ja hintakilpailukyvyistä ja tämä tosiasia pätee mitä suurimmassa määrin edelleen. Kun me olemme pystyneet koko 90-luvun alkuvuosien ajan maltillisiin ja rakentaviin TUPO-ratkaisuihin, ei näitä saavutuksia ole syytä nyt loppusuoralla pilata. Pilaaminen iskisi koko kansantalouteen - jokainen palkansaaja mukaan lukien - tuhoisasti korkean korkotason muodossa.

Kysymys EU-jäsenyydestä ratkaisee paljon

Nyt käsillä olevan budjettiesityksen ylivoimaisesti tärkein uusi asia on EU-jäsenyys. Se ei ole sitä jäsenyyden aiheuttamien välittömien menolisäysten takia, joihin palaan jäljempänä, vaan sen kansantaloudellisten ja samalla myös valtiontaloudellisten vaikutusten kannalta. On kuitenkin ilmeisestä, ettei Suomessa ole tajuttu EU-jäsenyyden, eikä myöskään sen hylkäämisen, vaikutuksia. Syvä lama on jättänyt jälkensä koko kansantalouteen. Omaisuus- ja työpaikan menetysten sekä konkurssien jäljiltä yritykset ja kotitaloudet eivät ymmärrettävästi katso kovin luottavaisesti tulevaisuuteen. Luottamuksen puute pitää puolestaan säästämisen korkeana ja investoinnit jäässä. Lisäksi korkea ja

epävarma korkotaso - jos mikä - sekä heijastaa että ruokkii epävarmuutta. Tässä tilanteessa EU-jäsenyyden hylkäämisellä voisi olla arvaamattoman suuret kielteiset vaikutukset.

Jäsenyyden hylkääminen olisi ensinnäkin selvä viesti markkinoille, että Suomi voisi tulevaisuudessa irrota EU-maiden hintatasosta. Tämä nostaisi pitkiä korkoja heti. On myös selvää, että ulkomaisten sijoittajien Suomi-kiintiöt täytyisivät nopeasti, jos Suomi ennako-odotusten vastaisesti hylkäisi EU-jäsenyyden. Tällä olisi hyvin suuri merkitys, kun muistetaan että ensikin vuonna valtio tarvitsee yli 1000 miljoonaa markkaa viikossa uutta lainaa. Korkojen nousu voisikin olla kielteisistä vaikutuksista kaikkein vähäisin ja on erittäin tärkeää tiedottaa, että jäsenyyden hylkääminen voi hyvin tehokkaasti tukahduttaa talouden orastavan elpymisen. Mielestäni meillä ei nykyisessä tilanteessa ole missään nimessä varaa ottaa tällaista riskiä.

Rohkenen vielä korostaa mainitsemaani näkökohtaa, joka on Suomelle tärkeä. Eli - millä kuvitellaan ei-EU-ratkaisun sitovan rahoittajamme vakuuttumaan siitä, että talouspoliittinen kehitys tulee silti sellaiseksi, että meihin luotetaan sijoituskohteena. Jos nyt jääme EU-junasta, voimme nousta siihen seuraavan kerran kenties vasta yhdessä kehittyneimpien entisen Itä-Euroopan maiden kanssa. Toisaalta tuolloin me olisimmekin ko. maiden tasolla taloudellisesti. EU:lla on tuskin paljon kiinnostusta aloittaa uudestaan raskasta laajenemisprosessia pelkästään Suomen takia - me emme sellainen maailman napa ole.

Ja pisimmälle ehtineimpienkin entisten sosialististen maiden EU-juna saapunee perille puolestaan vasta joskus ensi vuosituhanen puolella. Tässä tilanteessa ei pidä kysyä, mitä me hyödyimme lykkäämällä EU-jäsenyyttä, vaan mitä me menettämme, kun jääme odottamaan. EU-maat puhaltavat yhteiseen hiileen saadakseen talouskasvuun vauhtia. Tavoitteena on Euroopan teknologisen kehityksen ja globaalin kilpailukyvyyn turvaaminen. On kyseenalaista, kuinka pitkään me voimme jättäytyä tällaisen yhteistyön ulkopuolelle ilman, että jääme peruuttamattomasti jälkeen muista maista. EU-maat ovat myös parantamassa keskinäi-

siä liikenneyhteyksiään. Suomelle syrjäisenä maana on tärkeää, että nämä parannukset ulottuvat meille asti. Ulkomaankauppamme kannattavuus on vielä EU-maita enemmän sidoksissa edullisiin kuljetuskustannuksiin. Voi vain kysyä, onko meille varaa jäädä ulkopuolelle silloinkaan, kun päätetään siitä, miten Euroopan liikenneyhteyksiä kehitetään. Yleisemmin voi kysyä, eikö meidän ole syytä olla mukana valmistelemassa ja tekemässä niitä päätöksiä, jotka vaikuttavat ratkaisevasti hyvinvointiimme? Eikö meillä ole syytä valvoa, että Suomen talouden kannalta kaikkien tärkeimmät edut säilyvät?

EU-jäsenyydellä on siis sekä lyhyellä että pitkällä tähtäimellä ilmeisen suuri merkitys Suomen talouskehitykseen. Mikä on sitten jäsenyyden hinta? Budjettiesityksessä EU-jäsenyyden aiheuttamiksi menoiksi on merkitty vajaa 15 mrd mk. Tästä kolmannes on kuitenkin EU:n antamia tukia, jotka vain jaetaan budjetin kautta. EU-jäsenyyden aiheuttama välitön noin 10 mrd markan vaje menee käytännössä kokonaan kotimaiseen käyttöön. Tätäkin tärkeämpää on se, että suurella todennäköisyydellä EU-jäsenyys jo sen kolmantena vuonna parantaisi julkisen talouden tasapainoa.

Tähän mennessä valtiovarainministeriö ei ole julkistanut mitään EU-jäsenyyden vaikutuksia koskevia kvantitatiivisia arvioita. Selitys on ollut yksinkertainen, sillä nämä arviot ovat täysin sidoksissa tehtäviin lähtökohtalettamuksiin, jotka ovat epävarmoja. Kun hiljattain pari tutkijaa käytti valtiovarainministeriön omaa kokonaistaloudellista mallia EU-jäsenyyden vaikutusten arvioimiseksi, on kuitenkin syytä mainita, minkä suuntaisia tuloksia valtiovarainministeriössä on saatu koskien EU-jäsenyyden vaikutuksia. Kun oletetaan jäsenyyden nostavan teollisuuden investoinnit lähes niiden 80-luvun lopulla vallinneelle tasolle, parantaa jäsenyys jo kolmantena vuonna julkisen talouden tasapainoa. Syykin on selvä. Investointien ja aktiiviteetin kasvun seurauksena valtion ja kuntien verotulot kasvavat ja työttömyysmenot laskevat niin, että jäsenyyden välitön valtiontaloutta heikentävä vaikutus kumoutuu.

Edellä esitetyt EU-jäsenyyden taloudelliset

vaikutukset eivät ota huomioon epäsuoria vaikutuksia, jotka aiheutuvat esim. luottamuksen lisääntymisestä ja korkotason alenemisesta. Kun niiden talouskasvua vahvistava vaikutus lasketaan mukaan, on selvä, että jäsenyyden valtiontalouden tasapainoa tukeva vaikutus voi olla huomattava. Vastaavasti jäsenyyden hylkäämisen luottamusta vähentävä vaikutus voisi merkitä budjettitasapainon huomattavaa lisäheikkenemistä. Puhuttaessa jäsenyyden kielteisistä vaikutuksista erityisesti maatalouteen, on yleensä unohdettu, valtiontalouden merkitys. Maatalouden harjoittamisen edellytykset riippuvat EU-ratkaisusta riippumatta viime kädessä valtiontalouden pelivarasta - ei kotimaisesta poliittisesta tahdosta. Tuohon poliittiseen tahtoon on sitä paremmat edellytykset, mitä paremmassa kunnossa kansantalous ja valtiontalous ovat. Tästä syystä EU-jäsenyys on myös maatalouden etu.

Laman aikana on ollut paljon vaikeita asioita, joiden ratkaisemisesta hallitus, oppositio ja etupiirit ovat olleet hyvin eri mieltä. EU-jäsenyyden kohdalla ei kuitenkaan olla tilanteessa hallitus vastaan oppositio tai hallitus vastaan etujärjestöt - vaan siinä on kyseessä kaikkien yhteinen etu. EU-jäsenyyden hylkääminen voisi välittömästi aiheuttaa suurta vahinkoa kansantaloudelle, lähivuosista ja sitä pitemmästä ajasta puhumattakaan. Nykyiset ongelmamme huomioon ottaen meillä ei ole varaa tieteen tahtoen heikentää talouden elpymisen edellytyksiä ja pitkän ajan kasvumahdollisuuksia. Menes-

tyvä kansantalous on hyvinvoinnin lisääntymisen paras tae myös niille, joita EU-jäsenyys ei välittömästi hyödytä. Vahva kansantalous merkitsee vahvaa julkista taloutta ja kykyä huolehtia koko kansantalouden tasapainoisesta kehityksestä. Tarvitsemme suurtyöttömyyden nujertamiseksi koko vuosikymmenen lopun kestävän tasaisen ja tasapainoisen kasvujakson. Siihen on edellytyksiä, sillä kasvun pohja alkaa olla pitävä ja vientimarkkinoilta löytynee jatkossa lisää vetoa. Euroopan unionin jäsenyys tuo kasvuun edelleen uutta dynamiikkaa ja työttömyys voi supistua jopa alle puoleen nykyisestään seuraavan viiden vuoden sisällä. Kaikki lepää kuitenkin sen olettamuksen varassa, että kansantalouden tasapainon palautuminen jatkossa toden teolla varmistetaan. Tämä on syytä muistaa varsinkin nyt, kun kasvu on käynnistymässä ja tasapainottomuusuhkat sen myötä lisääntymässä.

Viime vuosikymmenen jälkipuoliskon tyyppinen ylikuumenemisvaihe ei saa ehdottomasti enää toistua, sillä silloin olemme työttömyysloukussa, josta ei ole todella enää paluuta. Tavoitteena on oltava vakaa ja kestävä kasvu, joka tuo Suomen työttömyysasteen vähitellen muiden teollisuusmaiden tasolle.

Olemme käyneet harvinaisen kovan suhdannepoliittisen "koulun" ja olisi ihme, jos emme olisi siitä jo jotain oppineet ja pääsisi vihdoin luokalta.